

MINI SIMPOZIJUM

PODRŠKA MENTALNOM ZDRAVLJU MLADIH U SRBIJI: HITNO I BITNO

¹ Univerzitet u Beogradu, Medicinski fakultet, Katedra za psihijatriju

² Institut za mentalno zdravlje, Beograd

³ Filozofski fakultet, Odeljenje za psihologiju, Beograd

STANJE MENTALNOG ZDRAVLJA MLADIH U SRBIJI: NA ŠTA NAS UPOZORAVAJU NAJAKTUELNIJI PODACI?

Milica Pejović Milovančević^{1,2}, Marija Lero²,
Marija Mitković Vončina^{1,2}, Oliver Tošković³

DOI: 10.5937/53_SNM25023P

Studije prevalencije od izuzetnog su značaja u oblasti javnog zdravlja i psihijatrije jer pružaju jasnu sliku o učestalosti poremećaja u populaciji, oslikavajući aktuelne potrebe društva. Kada je reč o dečjoj i adolescentnoj psihijatriji, ovakve studije su relativno retke zbog složenih zahtevanih izvođenja. Tokom 2024. i 2025. godine, u okviru Projekta krizne psihosocijalne podrške zajednici, koji realizuje Vlada Republike Srbije, sprovedena je prva Studija prevalencije mentalnih poremećaja dece i mladih u Srbiji, uz podršku Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja, kao i psihologa i pedagoga iz osnovnih i srednjih škola.

Radi se o studiji preseka, na nacionalno reprezentativnom uzorku od 2342 učenika uzrasta 11 - 19 godina, iz osnovnih i srednjih škola u Srbiji, koja je uključila sledeće instrumente: opšti upitnik, Strengths and Difficulties Questionnaire, Social and Occupational Functioning Assessment Scale, Suicidal Ideation Attributes Scale i Mini International Neuropsychiatric Interview for Children and Adolescents.

Rezultati pokazuju da 19.5 % učenika u Srbiji pokazuje simptome nekog psihijatrijskog poremećaja - 9 % učenika javlja da ima tužne misli ili je pokušalo samoubistvo, 8.7 % ima simptome kliničke depresije, anksiozni poremećaji pogađaju oko 5 % mladih, najčešće u vidu paničnog poremećaja (2.4 %), više od 14 % učenika prijavljuje samopovređivanje, a 4.2 % ima pokušaje samoubistva. Oko 27.7 % ispitanika je iskusilo fizičko zlostavljanje u porodici, a 5.4 % je bilo žrtva vršnjačkog nasilja.

Podaci ukazuju na visoku učestalost psihijatrijskih poremećaja među mladima u Srbiji, koja se može dalje usložnjavati usled nedostatka stručnjaka, prisustva stigme i nedovoljne dostupnosti usluga. Zato je važno da ovakva istraživanja ne ostanu samo brojke, već da posluže kao putokaz za delovanje. Svrha studije biće ispunjena ako će država i zdravstvene institucije iskoristiti ove podatke za planiranje potrebnih stručnih kadrova i usluga, usmeravanje finansijskih sredstava ka prioritetnim oblastima i donošenje zakona i razvoj strategija za prevenciju mentalnih poremećaja kod dece i mladih.

Ključne reči: prevalencija, mentalno poremećaji, deca i mladi

¹ Univerzitet u Beogradu, Medicinski fakultet, Katedra za psihijatriju

² Institut za mentalno zdravlje, Beograd

³ UNICEF Srbija

INOVACIJE U POMOĆI MENTALNOM ZDRAVLJU MLADIH U SRBIJI: MINIMALNI PAKET USLUGA PSIHOSOCIJALNE PODRŠKE ZA MLADE

Marija Mitković Vončina^{1,2}, Danilo Pešić^{1,2}, Ana Munjiza Jovanović^{1,2},
Stanislava Vučković³, Bojana Jevtović³, Milica Pejović Milovančević^{1,2}

DOI: 10.5937/53_SNM25023M

Doba adolescencije i postadolescencije predstavljaju doba mogućnosti ali i doba rizika kada se radi o mentalnom zdravlju. Tri četvrtine svih mentalnih poremećaja prvi put se javi do 24. godine, i ukoliko mlada osoba ne dobije podršku, problemi mentalnog zdravlja u ovom dobu mogu dovesti kako do narušavanja aktuelne funkcionalnosti tako i do narušavanja same razvojne putanje i značajnih posledica kroz dalji život. Navedeno govori o važnosti pravovremene podrške na različitim nivoima prevencije, ali procene ukazuju da manji broj mladih dobije adekvatnu podršku na vreme. Naša zemlja nalazi se u posebnom izazovu, s obzirom na prepoznate značajne potrebe, a oskudne resurse za pružanje psihosocijalne podrške.

U ovom radu biće prikazani savremeni pristupi psihosocijalnoj podršci za mlade. Preporuke Svetske zdravstvene organizacije i UNICEF-a ukazuju na važnost palete psihosocijalnih intervencija na različitim nivoima prevencije. Posebna pažnja biće posvećena inovativnom modelu psihosocijalne podrške mladima u Srbiji, koji je kreiran u partnerstvu UNICEF-a, Instituta za mentalno zdravlje, i organizacije Orygen. Ovaj model podrazumeva dizajniranje Minimalnog paketa usluga psihosocijalne podrške za mlade (MPUM), odnosno skupa alata zasnovanih na dokazima, za psihosocijalnu procenu i pružanje intervencija mladima sa teškoćama u domenu mentalnog zdravlja (intervencije za upravljanje teškim emocijama i dnevnim aktivnostima, intervencije za izgradnju veština komunikacije i rešavanja problema, podrška zasnovana na znanjima o traumi, porodične intervencije, ključni koraci u stanjima rizika i u fazi oporavka). Ovaj model uključuje i predložene mehanizme za unapređenje intersektorske saradnje i algoritma upućivanja koji mogu da olakšaju put mlade osobe kroz različite usluge i sisteme, a u cilju optimalne podrške. Ovaj model implementiran je u tri javna sektora (obrazovanje, zdravstvena zaštita, socijalna zaštita) u pet opština u Srbiji, i rezultati pilot evaluacije ukazuju na povoljne efekte na polju efikasnosti, poboljšanja funkcionalnosti i smanjenja tegoba, opravdavajući dalje proširenje implementacije i istraživanja njenih efekata.